

Páll Ólafsson

Til Gísla Hjálmarssonar læknis

Pröstur
Haraldsson

PÁLL ÓLAFSSON ER LANDSPEKKTUR FYRIR LJÓÐ SÍN og tækifærisvísur. Hann var ákaflega hagamæltur og liggja eftir hann löng bréf til vina sinna, öll í bundnu máli. Meðal þessara bréfa er það sem hér birtist og er stílað á Gísla Hjálmarsson lækni í Höfða á Völlum. Þar rekur Páll vandræði sín og heimilisfólksins út af veikindum aldraðs vinnumanns á bænum.

Gíslur var fjórðungslæknir í Austfirðingafjórðungi frá 1845 til 1860 þegar hann fékk lausn frá starfi. Svo vill til að hann fékk þá lausn 22. mars eða 11 dögum áður en Páll dagsetur ljóðabréf sitt. Gíslur lést sjö ár-

um síðar úr lifrarveiki, sextugur að aldri. Ljóðabréfið til Gísla birtist á bls. 257 í fyrri bindi *Kvæða* eftir Pál Ólafsson sem Skuggsjá gaf út árið 1984 en Sigurborg Hilmarsdóttir annaðist þá útgáfu.

Ekki eru varðveittar neinar heimildir um það hver svör Gísla voru við bréfinu né hversu langlífur vinnumaðurinn varð. Hins vegar geta læknar nútímans spreytt sig á að sjúkdómsgreina karl eftir lýsingu Páls. Væri gaman að heyra af niðurstöðum slíkrar sjúkdómsgreiningar og spillti ekki fyrir að hún væri í bundnu máli. En gefum Páli orðið:

Fyrir allt gott við mig og mína megnar víst ekki þessi lína þér verðskuldaða þökk að tjá því ár og dag og allar stundir okkar þá bera saman fundir tryggð þín er við mig söm að sjá.

Síðasta bréfið síst ég þakka, seint held ég þurfi til að hlakka latínu-glósur frá þér fá. Fyrir það skaltu eitt í ausu orð hjá mér fá og hitt í klausu þegar mér auðnast þig að sjá.

Útlagt ég heyra *vobis* vildi, ver þó ég *omnipotens* skildi, *deus* og *cum* ég kannast við. Ég held að þú sért rænu rændur að reka slíkt í óðalsbændur. Framvegis slíkt ég frá mér bið.

Sjúkdómslýsingin:

Nú er Guðmundur gamli veikur. Góði minn, ég er undur smeykur hann lalli ekki oftast við lömbin mín. Kvellingasamur sína daga sá hefir verið ei til baga. Líst mér því ráð að leita þín.

Hann tók með köldu hérna um daginn, hlaupið var strax um allan bæinn, brekán og sængur fengust fljótt. Þakinn var karlinn þá í skyndi þó skalf hann eins og strá í vindi; þessi fjandi gekk fram á nótt.

Nú leist mér ekki neitt á þetta, nú lét ég hundrað dropum skvetta af kamfóru ofan í karlinn minn. Úr því fór honum ögn að hitna, ekki líkt því hann vildi svitna. Mér fannst hann skárri um morguninn.

Hann var að spjalla um hitt og þetta, hélt sér mundi nú fara að létta, drjúgur í orði dál'tið var, skreið því á flakk og fór um bæinn en fram þegar tók að líða á daginn hann fékk tak undir herðarnar.

Hann lagðist nú með háahljóðum, hér var ei völ á ráðum góðum, sent var á bæi bíld að fá; það var nú ekki um það að ræða, það heppnaðist og fór að blæða en blóðið var eins og blek að sjá.

Niðurgang fékk hann nú með þessu næsta lítinn en fjandans pressu, hann eftir dægur hætti þó. Þar um mun lítil þörf ég ræði, það var sagt „eins og brúðarklæði,“ grænum lit á og gulum sló.

Krótonolíu karl lét taka, kvenfólkið mátti hrygginn maka frá því um nónn og fram á kveld. En þar mun aldrei brydda á bólu þótt borið sé á úr fullri skjólu. Það bitur ekki á hans bjarndýrsfeld.

Nú hljóp í ‘ann sá hiti og undur,
‘ann hélt ‘ann myndi rifna sundur,
takið kom aftur við og við.
Hrákinn varð allur blóði blandinn,
brjóstþyngslin nú og hóstafjandinn
gáfu ‘onum hvorki fró né frið.

Inn vildi karlinn einlægt taka,
eg var að reyna til að skaka
hann bæði og aðra o’n af því.
Ég gaf honum síðast gigtardropa,
Guðmundur fór þá ögn að ropa
en bati fannst mér þar enginn í.

Í góðri meiningu gert var illa
að gefa ‘onum dropa er kvalir stilla
því inntökur vill hann einlægt fá.
Það sló niður í þennan svipinn
en það var eins og hann væri gripinn
af meiri kvölum eftir á.

Nú var samt ekki nóg með þetta,
nú tók að þyngja en ekki léttu
innvortis kvöl og ósköpin.
Laxerólú lét ég síðan
leka tvisvar í bolla víðan.
Þetta tók hann í einu inn.

Hvað á að gera? hvað að segja?
Heldurðu karlinn muni deyja?
Hann fer þá samt í himininn.
Æ, þú hripar mér eina línu
aftur með Bjössa að gamni mínu.
Sýndu engum manni seðilinn.

Berðu kveðju frá mér og mínum
margsinnis öllum vinum þínum,
konu og dóttur, kæri minn.
Heilbrigði og Gleði um Höfðabæinn
haldi nú á þér sérhvern daginn
á lófum sínum út og inn.

Svo kann ég ekki að biðja betur
en bæði sumar og kaldan vetur
guð almáttugur gæti þín
og láti okkur báða syngja saman
sveitungana, það verður gaman,
í eilífu lífi, elskan mín!

2. apríl 1860